

והראה לי חתני הרה"ג בקי נפלא בסדר קדשים מוהר"ר אברהם יצחק סורוצקין שליט"א ראש ישיבת טעלז, שבביאורו של החפץ חיים הנדפס בספרא, פירש, שבא הכתוב לומר שלא יתנדב יחיד על זה. ונראה ברור דכוונתו היא, דסלקא דעתך דיכול יחיד להקדיש עבור הציבור, כמו שמצינו בקרבן יחיד דיכול להקדיש עבור שיתכפר בו חברו, כך היינו אומרים בקרבן ציבור, שיכול היחיד להקדיש עבור שיתכפר בו הציבור. ולזה קמ"ל קרא דבעינן שיבוא הקרבן משל ציבור. אבל רש"י פירש, דלהכי אנו צריכים לילפותא שיהיה משל ציבור ולא משל כהן גדול, לפי שהפר בא משלו, הוצרך לומר בשעיר שהוא משל ציבור. ועל זה קא מתמה מרן התפארת שלמה על פרש"י, דמהיכי תיתי שיבוא משלו, כמו פר של כהן גדול, הלא כל קרבנות של כה"ג יכולים לבוא מהקופה של הקהל חוץ מפר יום הכיפורים, מפני שיש לנו פסוק מיוחד, כדרשת חז"ל ביומא דף ג' ע"ב, והקריב את פר החטאת אשר לו למה לי, שמע מינה האי לו משלו הוא, אלמא שבלא לימוד מהפסוק אין שום סברא שיהא הקרבן דוקא משלו.

ב.

ברם קושייתו השניה צע"ג, מה שכתב שאפילו החביתין שכלל יום היו ג"כ באים מקופת הקהל חוץ מפר יוה"כ, והלא, כאמור, משנה מפורשת היא במנחות דף נ' ע"ב שהחביתין מביא מביתו. והנה בהשקפה ראשונה חשבתי לפרש כוונת התפארת שלמה, דודאי לא בא לומר דאיכא הלכה שקרבן חביתין יהא דוקא מקופת הקהל, אלא שכוונתו שקרבן החביתין יכול לבוא משל ציבור.

והנה יעויין במנחות (דף נ"א ע"ב) דנחלקו ר"י ור"ש במת כהן גדול ולא מינו אחר תחתיו, משל מי היתה קריבה מנחת חביתין, ר"ש אומר משל ציבור, רבי יהודה אמר משל יורשין. ושם בגמרא, וסבר ר"ש משל ציבור דאורייתא, והתנן (שקלים פ"ז מ"ו) ותנאי ב"ד הוא כה"ג

אותו. וכיוצא בזה שמענו אומרים בשם הרב הקדוש מוהר"מ מענדלי מפריסטוג זלה"ה, מ"ש בגמרא (יומא י"ט ע"א) הארון נושא את נושאו, רמז לצדיק הדור הוא נושא את נושאו, שהוא נושא את התלמידים הנלווים אליו כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף, אך צריך להיות מקודם אתערותא דלתתא מן תלמידים, על ידי זה נתרבה כח הרב להיות נושא את נושאו להגביהם למעלה לתקנם, דוגמת הארון נושא את הכהנים הנושאים אותו, כמ"ש (יהושע ד, יח) והיה כאשר נתקן כפות רגלי הכהנים וגו'.

וזה גם רמז כאן בפרשה הזו, ומאת עדת בני ישראל יקח, לשון עדים (מיני תכשיטין - תפארת מעשיהם), גם לשון דעת, כי מכח הדעת של בני ישראל יקח הכהן גדול הכח בעבודת אל הקדש פנימה. וז"ש (ויקרא טז, א) נדב ואביהו בקרבנם לפני ה', שהלכו להתקרב לעבודה מעצמם ומכחם. לכן - וימותו, עכלה"ק.

ולכאורה תמוה כמו שהעיר מע"כ, חדא, דברש"י לא נמצא כלל הדרש שיהי' משל ציבור. ועוד מה שכתב, שהחביתין דבכל יום ג"כ היו מקופת הקהל, וזה הלא סותר לכאורה למשנה מפורשת במנחות דף נ' ע"ב, דהחביתין באים מביתו, ויפה הקשה.

א.

והנה בדבר קושייתו הראשונה, שברש"י לפנינו לא נמצא הדרש שיהיה משל ציבור, לענ"ד כוונת התפארת שלמה, למה שכתב ברש"י בפסוק שלאחריו, וז"ל, והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו, האמור למעלה, ולמדך כאן שמשלו הוא בא ולא משל ציבור, עכ"ל. והיינו שרק הפר היה משלו לאפוקי השעירים שהיו משל ציבור, וכדכתב רש"י להדיא במס' שבועות י"ד ע"א ד"ה מדעם ליהוי, וז"ל, משל ציבור ולא משל כהן גדול, לפי שהפר בא משלו, הוצרך לומר בשעיר משל צבור, עכ"ל. ומפורש הדבר בתורת כהנים על פסוק זה, ומאת עדת בני ישראל, מלמד שיהיו משל צבור, ע"כ.

ג.

עוד אפשר לומר, דאפילו לא מת כהן גדול, משכחת דהחביתין באים משל ציבור, והוא היכא דאירע לו פסול, כגון שנטמא הכהן או נדחה מחמת מום, ולא מינו כהן אחר תחתיו, דקריבין משל ציבור. דהנה איתא בירושלמי שקלים (פ"ז נ' ע"ב), לא סוף דבר שמת, אלא אפילו נטמא ואפילו נדחה ממום, תני ר' יהודה בר פזי, דבר דליה ואפילו נדחה ממום. ופירשו בקרבן העדה ובתקלין חזקוני, שהבעיא היא על מתניתין דמנחות (דף נ' ע"ב) דקתני כהן שהביא מחצה שחרית ומת ומינו כהן אחר תחתיו לא יביא וכו', ומפרשים לאו דוקא מת אלא אפילו נטמא ואפילו נדחה מחמת מום, (ועיי' שיש קצת חילוק בפירושם, והיינו מה רבנותא יותר, נטמא או נדחה מחמת מום).

ואולם במלאכת שלמה לשקלים שם מביא בשם הר"ש סיריליאז ז"ל, שפירש את דברי הירושלמי, שהאיבעיא היא על המשנה דמנחות (דף נ"א ע"ב), מת כה"ג ולא מינו כהן אחר תחתיו, משל מי היתה קריבה, ר"ש אומר משל ציבור, ר"י אומר משל יורשים, ועל זה הוא שאמר הירושלמי דאפילו אם לא מת הכה"ג אלא נטמא או נדחה מחמת מום, הדין כן. וכן פ"י נמי הפני משה שם וז"ל, למתניתין מהדר, לאו דוקא אם מת כה"ג קריבה מנחתו משל ציבור, אלא אפילו אם נטמא או שנדחה מחמת מום ואינו יכול להקריבו בעצמו, אז מוטל החיוב על הציבור וקריבה משלהן, עכ"ל. ולפי זה הרי מצינו שאפילו אם הכהן גדול חי אלא שנטמא או נדחה מחמת מום, ג"כ מביאים החביתין משל קופת הקהל, וזהו איפוא שמדגיש התפארת שלמה בקושיתו על רש"י, "אפילו החביתין בכל יום בא משל קופת הקהל". פירוש, אפילו החביתין שדינם שבאים מביתו, כדכתיב "זה קרבן אהרן ובניו", יש אפשרות בכל יום ובכל עת שיבואו מקופת הקהל, דהיינו היכא שנטמא הכה"ג או נדחה מחמת מום, וכיון דחזינן שיש מקרים שבאים חביתין משל קהל, היינו מקופת הציבור, בעל כרחך שבעצם דינו אינו מושלל כלל

שמת ולא מינו כהן אחר תחתיו שתהא מנחתו קריבה משל ציבור. א"ר אבהו שני תקנות הוו, דאורייתא מדציבור, כיון דחזי דקא מידחקא לישכה (שבבית שני שהיו כהנים שלא הוציאו שנתן, תוס'), תקינו דליגבי מיורשים. וכיון דחזי דקא פשעי בה, אוקמיה אדאורייתא. וכן פסק הרמב"ם בפ"ד מהל' שקלים ה"ד, וכ"כ בפירוש המשניות שם, כהן גדול שמת ולא מינו אחר תחתיו מקריבין את החביתין מתרומת הלשכה. ועכ"פ חזינן דאפילו מנחת חביתין שהיא קרבן יחיד, יש מציאות שבאה משל ציבור, היינו היכא שמת כהן גדול, דהציבור צריך להביא החביתין, שבזה חלוק דינו מן הפר שאין שום מציאות בעולם שיבוא משל ציבור, והוא מגזירת הכתוב של "את פר החטאת אשר לו". (ועיי' בתוס' מגילה ט' ע"ב ד"ה אין בין בשם הירושלמי דאם נטמא הכה"ג ונתמנה אחר תחתיו, דהפר בא מאותו שאירע בו פסול, אע"פ שאינו משמש. וכ"כ בתוספות ישנים ביומא דף י"ב ע"ב ד"ה שני'. וה"ר אלחנן שם חולק וס"ל דבנטמא כהן גדול הפר בא משל השני, מפני שהוא כהן המשמש, עיי"ש. ועיי' בבית יצחק להגאון מלכוב, חלק י"ד (סוף סימן י"ג וסימן י"ד) שהאריך בביאור דברי התוספות ודברי התוספות ישנים (יומא מ"ט ע"א), חפן ומת מהו שיכנס אחר בחפינתו, עיי"ש).

וכיון דחזינן שיש חילוק בין החביתין לפר, ועיי' בתוספות ישנים יומא (דף נ' ע"א ד"ה ולטעמין) דמחלק כן, וז"ל, ועוד דאמרין בהתכלת דכ"ג שמת ולא מינו אחר תחתיו, שמביאין חביתין משל ציבור, עיי"ש, שפיר הקשה התפארת שלמה על פרש"י, דאמאי קס"ד דשני השעירים יבואו משלו, כמו פרו של כה"ג, והלא אפילו החביתין שבכל יום שמביא מביתו יש ג"כ מציאות שבאין משל ציבור, חוץ מפר יוה"כ שהוא משלו דוקא, א"כ אפילו בלא הילפותא דיהא משל ציבור אין לו שייכות לפר של כה"ג שיש לו דין מחודש שצריך להיות משלו דוקא. וזה באמת קושיא חזקה על רש"י, וזה ברור בכוננת התפארת שלמה, אף כי לשונו דחוק קצת.

מכך לומר שדינו משלו דוקא, וא"כ אפילו בלא הילפותא ד"מאת עדת בני ישראל, שיהא משל ציבור" אין לדמותו לפר שגזרה בו תורה שיהא משלו דוקא.

ד.

והנה מה שפשיטא להו, להר"ש סיריליאן ולהפני משה, מספקא ליה להמנחת חנוך (מצוה קל"ו) שכתב וז"ל, והנה לא נתבאר אי לא מת כהן גדול, רק עבר מחמת מום, ולא נתמנה עדיין כהן גדול אחר תחתיו, אם מקריבין חביתין וממי לוקחין, אם מכה"ג שעבר דהוא ק"ו מיורשין אם מת שלוקחין ובחי מקריבין משלו, או אפשר משל צבור. ונראה כיון דדרשינן מכהן המשוך תחתיו מבניו כו' חק עולם כו', נלמד מזה במת, אבל אם לא מת באמת אין מקריבין חביתין כלל, לא משלו ולא משל צבור, דכן גזירת הכתוב דוקא במת, אבל אם הוא חי ואין שם כה"ג, אין מקריבין כלל, ומ"מ צ"ע. ולענ"ד אי אפשר לומר כן, דהרי אמר רבא (במנחות דף נ"ב ע"א), אמר קרא סלת מנחה תמיד הרי הוא לך כמנחת תמיד. וברש"י כתב וז"ל, סלת מנחה תמיד, מה תמיד אינו בטל אף הוא (חביתין) אינה בטלה, ע"ש. הרי שצריכים להקריב את החביתין כבכל יום.

ולענ"ד יש רמז לכך ברש"י יומא דף ל"ג, שפירש את הגמרא אביי מסדר מערכה משמיה דגמרא, ופרש"י, דכוליה ישיבה דרבנן דבי מדרשא. ורש"י מדגיש, "מנה סדר עבודות של כל יום ויום", הרי שבכל יום היה זה הסדר. ואם כדברי המנחת חינוך שאם עבר הכהן גדול מחמת מום ולא נתמנה עדיין כהן גדול אין מקריבין חביתין כלל, הא מצינו שנשתנה הסדר ביום זה, ואפשר שהמנחת חינוך יסבור דאי לא קתני, עיין מנחות דף נ"ב ע"א.

ה.

ועיין בפירוש הר"ש סיריליאן על האיבעיא הנ"ל במנחות (דף נ"א ע"א) וכ"ה בירושלמי, ופירש הר"ש וז"ל, ומשני תלמודא דהא פשיטא לך דכתיב מנחת תמיד, הרי הוא

כמנחת תמיד, מה תמיד אינו בטל לא בשחרית ולא בין הערבים אף זו אינה בטילה לא בשחרית ולא בין הערבים. ועיין רמב"ם בפ"ג מתמידין ומוספין הי"ח דכתב, ולישתן ואפייתן דוחין את השבת ואת הטומאה ככל קרבן שקבוע לו זמן. וכתב הקרית ספר שם הטעם, שבחביתי כהן גדול נאמר תמיד, כמו גבי קרבן תמיד, ולהכי דוחה שבת וטומאה, כדרשת אביי במנחות סוף ע"ב, עי"ש.

ו.

והנה ביארנו שיש אופנים בחביתין אף שהדין דצריך להביא מביתו, אף על פי כן אם יש איזו סיבה שהכהן גדול לא יכול להביא מחמת שהוא פסול באותו יום לעשות עבודה, אזי מוטל החיוב על הציבור להביא החביתין מתרומת הלשכה. ובאמת צריכים להבין, דאי נימא דהחביתין הוא קרבן יחיד דוקא, כדרשת חז"ל על הפסוק "זה קרבן אהרן ובניו", א"כ למה יביא הציבור החביתין שהוא קרבן של כה"ג, וכי היכן מצינו שהציבור יביא קרבן אשר מוטל על יחיד להביא. וביותר צ"ב, דחייבים הציבור להביא החביתין לאחר מיתת כה"ג, והא לא מצינו חיוב קרבן לאחר מיתת הבעלים, עיין זבחים דף ו' ע"ב.

ז.

ונראה דמוכרח מזה, דבאמת בחביתין שני דינים יש בהם, אחד דין קרבן יחיד, ועוד יש בהם דין קרבן ציבור. דהנה יעויין במשנה למלך (פ"א מהל' קרבן פסח ה"ג) שהקשה וז"ל, וכן אני מסתפק בחביתי כהן גדול, דבפ"ה דיומא דף נ"א משמע דקרבן יחיד הוי, והכי איתא בריש פ"ב דתמורה (י"ד ע"א), א"ר מאיר והלא חביתי כה"ג ופר של יום הכפורים קרבנות יחיד הן ודוחין את השבת ואת הטומאה, אלא שזמנו קבוע. ובזבחים (דף קי"ח ע"א) מוכח דחביתין הוי כקרבן ציבור, דפריך ולוקמא במנחת חובה דהא איכא חביתין. ומשמע דהש"ס ס"ל דחביתין הוא קרבן ציבור ולכך היו קריבין בבמה גדולה, והדבר צריך תלמוד, עכ"ל.

הנ"ל, דהרי לפימשנ"ת היכא דהכהן גדול נדחה מעבודתו מאיזו סיבה, אזי יש על החביתין דין קרבן ציבור, וממילא שייך דמקריבין אפילו בבמה. ולכך שפיר מקשה הש"ס בזבחים קי"ח ע"א, ולוקמא במנחת חובה דהא איכא חביתין שיש עליו גם דין קרבן ציבור, ולא קשה קושיית המשל"מ, דהא סוגיא דזבחים הוא אליבא דר"ש, ור"ש הא סובר במנחות דף נ"א דהיכא שמת כה"ג ולא מינו כהן אחר תחתיו, דקריבה משל ציבור מדאורייתא, כדברי אבהו שם, שני תקנות הוו דאורייתא משל ציבור, א"כ יש על החביתין לר"ש דין קרבן ציבור. ואפשר דאפילו לר"י יש על החביתין דין קרבן ציבור, דהיינו היכא שנטמא הכה"ג דהציבור מחויבים להביא החביתין שלא יהא המזבח בטל. (ואף שב"מלאכת שלמה" כתב בשם הר"ש סיריליא דבנטמא הכה"ג לר"י היו קריבים משל יורשים, כבר כתבנו לעיל שהדברים צ"ע, כי מה שייך יורשים אם הוא חי, וצ"ע).

ח.

ומצאתי תנא דמסייע לי, השפת אמת במנחות שם, שכתב, וסבר ר"ש משל ציבור דאורייתא, והתנן אר"ש שבעה דברים התקינו שמת ולא מינו כהן אחר תחתיו, שתהא מנחתו קריבה משל ציבור (אלמא תנאי בי"ד הוא ולא דאורייתא, רש"י). צ"ע למ"ד מדאורייתא משל יורשין, איך יתקנו חכמים שיהיה משל ציבור. ואולי ס"ל לגמרא דב' הדרשות אמת, מבניו וחק עולם. ובאמת יש לעיין למ"ד משל יורשים דלפי הדרש אחד מבניו, משמע דוקא בן ולא יורש אחר, א"כ היכא שלא הניח בן, י"ל דהוי משל ציבור, וה"ה אם הבן לא רצה להקריב, מוטל החיוב גם על הציבור, וצ"ע בזה.

ובחזון איש מנחות (סימן ל"ד אות ג'), כתב כן בפשיטות וז"ל, ויורשיו דאמר ר"י, נראה דהיינו דוקא בנו כשר הראוי להיות כה"ג תחתיו, וכל זמן שלא מינו אחר חיובא רמי עליו, (וכדיליף מקרא דהכהן המשיח תחתיו מבניו). אבל אם בנו חלל, או שאין לו בנים אלא בנות,

ואשר נראה בזה, דהנה בתוספות ישנים בסוגיין יומא (נ' ע"א ד"ה וליטעמך) כתבו וז"ל, וא"ת וליקשי ליה מחביתי כה"ג דאינם של ציבור שבאין משלו ולא שייכי מידי לאחיו הכהנים אלא כאילו של אהרן דחשבינן לקמן בשמעתין קרבן יחיד. י"ל דכיון שקריבין עם מנחת ציבור קרי ליה קרבן ציבור. ועוד דאמרין בהתכלת (מנחות נ"א ע"ב) דכהן גדול שמת ולא מינו אחר תחתיו שמביאין חביתין משל ציבור, ע"ש. ותירוצם הב' לכאורה אינו מובן, דאיך מתורצת קושייתם, דהא עיקר חביתי כהן גדול באין משלו ולא משל ציבור, ומה זה שייך להא דכהן גדול שמת ולא מינו אחר תחתיו. ומוכרח מזה דס"ל להתוס' ישנים בתירוצם הב', דכיון דחזינן בכהן גדול שמת ולא מינו אחר תחתיו שמביאין חביתין משל ציבור, על כרחך שבעצם דינם קרבן ציבור הוי, (ולא רק ד"איקרי" קרבן ציבור משום דקריבין עם מנחת ציבור כמו דכתבו בתירוצם הראשון). ובביאור הדברים נראה, דהנה בכל קרבן ב' דיני בעלות יש בו, האחד דין המקריב, והשני דין המתכפר, ולדוגמא מש"כ הרמב"ם בפרק י"ד מהל' מעשה הקרבנות ה"י, האומר חטאתו ועולתו ואשמיו ושלמיו של פלוני עלי, אם רצה אותו פלוני הרי זה מניחו להקריבין על ידו ומתכפר לו, ע"ש. והוא מגמ' ערכין כ"א, ע"ש. ומבואר שיש לפעמים שהמקדיש והמקריב הוא אחד והמתכפר הוא אחר, והקרבן ודאי נקרא על שם המתכפר.

ולפי"ז נראה, דאף אם אמנם חביתי כהן גדול קרבן יחיד הוי, וכמפורש ברמב"ם (פרק י"ב מהל' מעשה הקרבנות ה"ד) שמנה חביתי כהן גדול בין מנחות היחיד, מ"מ כיון שהכפרה אינה על הכה"ג בלבד, אלא על כל הציבור, הוי נמי כקרבן ציבור. ולכן ס"ל להתוס' ישנים שיש לחביתין דין קרבן ציבור בעצם דינם, ומהאי טעמא גופא אם מת כהן גדול ולא מינו אחר תחתיו מביאים החביתין משל ציבור, כיון דהציבור בעי כפרה, דאי לא היינו אומרים דבכל חביתין יש דין קרבן ציבור, גם לא היינו אומרים בכהן גדול שמת ולא מינו אחר תחתיו שמביאים משל ציבור. ולפי זה מיושב קושיית המשל"מ

ומדסתמו ונקטו יורשים, כל היורשים בכלל, עי"ש. ובאתי רק להעיר ועוד חזון למועד.

הארכת קצת מפני שחביבים עלי דבריו הקדושים של רבינו הגאון הקדוש ה"תפארת שלמה" זיע"א, והוא ספר היותר מפורסם בעולם החסידות, ובפרט שמע"כ אמר לי כמה פעמים ששאל לנבונים ולחכמים ולא השיבו דבר, אמרתי לחומר הנושא לעיין ולפרש דבריו הקדושים. ועיין בתוס' מנחות דף נ"ב ד"ה דשמעין דאפילו ר"י לא פליג אתקנות חכמים דתנאי ב"ד הוא כה"ג שמת ולא מינו כהן אחר תחתיו שתהא מנחתו קריבה משל ציבור, דאחר שהתחילו היורשים לפשוע, גם ר"י מודה להתקנה שתהא קריבה משל ציבור. ועיין בחק נתן שם ובחזון איש מנחות סימן ל"ד אות ג', שלדברי התוספות אין גורסים במשנה שקלים שם שרבי יהודא מחלק, וממילא אליבא דכולי עלמא לדעת התוספות החביתין היו קריבין מדרבנן משל ציבור. ולפי"ד מקשה התפארת שלמה שפיר על רש"י, מה קמ"ל בזה הלא כל הקרבנות של כה"ג אפילו החביתין שבכל יום (דהיינו אם נטמא או מת ולא מינו אחר תחתיו) ה"י ג"כ מקופת הקהל, חוץ מפר של יום הכפורים שהי' משלו, ודו"ק.

י.

והנה מה מאד מדויק הלשון בתפארת שלמה שנקט "מקופת הקהל" ולא כתב שהיה בא משל ציבור. כי אפשר כונתו לדעת הירושלמי שקלים דף כ"א, לפי גירסת הגר"א, תמן הוא אומר משל ציבור, והכא אמר מתנאי ב"ד. א"ר חייא בר אבא, יאות הוא מקשה. אתא ר' יעקב בר אחא רבי אבהו בשם רבי יוחנן דבר תורה הוא שתהא באה משל ציבור, הייתי אומר יגבו ליה, התקינו שתהא באה מתרומת הלשכה. והכי פירוש, תמן היינו במתני' דמנחות אמר משל צבור, כדקאמר מחק עולם, והכא במתניתין דידן אמר מתנאי ב"ד, דבר תורה משל ציבור. הייתי אומר יגבו לה, כלומר, הא ודאי פשיטא דמשל ציבור דבר תורה מקרא דחק עולם, אבל הייתי אומר שלא ליקח אותה מתרומת הלשכה, אלא לגבות מכל יחיד ויחיד. דהכי משמע קרא דחק

הרי אין כאן יורשין, וכל שאין יורשין לחייבם, הציבור חייב, שחובה על כל ישראל שיקריבו חביתין תמיד (ועיין לעיל אות ח' ט'). ועיין שם באות ד', וכן הדין נותן וכי מפני שאין היורשין מביאין, המזבח בטל, והלא מצוה על הציבור שיהיו החביתין קריבין תמיד. ועי"ש בסימן ל"ג אות כ', ואפשר שהן דוחין עשה דהשלמה, וכעין שכתבו תוס' ר"ה ל' ע"ב במוספין, וגם החביתין כעין חובת ציבור, עי"ש.

הרי שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד, דחביתין שני דינים יש להם, דין קרבן יחיד מצד הלימוד ד"בניו", וזה רק אם הכהן גדול בעצמו מקריב, או אחד מבניו. אבל בזמן שאין בנים, או אם שהה כמה ימים ולא מינו כה"ג תחתיו, יש חיוב על הציבור להביא החביתין אפילו לר"י. (עיין שפת אמת שם שדייק כן מלשון הרמב"ם פ"ג מהל' תמידין ומוספין, ובזה מיישב קושיית הכס"מ והלח"מ, עי"ש), ולכן היה קרב מנחת חביתין בכמה גדולה. והראה לי חתני הרה"ג ר' משה מרדכי לאווי שליט"א, שבאור שמח הלכות קרבן פסח פ"א הלכה ג', כתב כן לתרץ שלא יהא סתירה משתי סוגיות הגמרא, ונהניתי שכוונתי לדעתו הגדולה. אלא שהאור שמח כתב כן אליבא דר"ש, ולענ"ד אפשר לומר זאת אפילו לר"י. ועיין במקור ברוך סימן ה' דמהאי טעמא שהוא קרבן ציבור אינו משלח את קרבנותיו, וכ"כ האור שמח פ"ג מהל' תמידין ומוספין הכ"ב.

ט.

ואגב, מה שהובא לעיל בשם השפת אמת והחזו"א, דדוקא בנו הכשר הראוי להיות כה"ג תחתיו חיובא רמי עליה, אבל אם בנו חלל, או שאין לו בנים אלא בנות, הרי אין כאן יורשין. ראיתי במנחת חינוך מצוה קל"ו שכתב להיפך, וז"ל, דל"ד אם הניח בנים, אלא כל הנקראין יורשים כגון אם לא הניח בנים אלא בנות, או אחים, או איזה ממשפחתו שהוא יורש עפ"י תורה, צריכין להביא וכו', ואילו היו דוקא בנים ולא יורשים אחרים היה מבואר בר"מ וש"ס,

כתב בכתב יד קדשו רק את המאמרים שנכתב עליהם בהנדפס (מכתי"ק), כפי מה שכתבו בניו הגאונים הקדושים זצוקלה"ה, בהקדמה ל"תפארת שלמה" על התורה, והצגנו בסוף הדיבור "מכתי"ק" למען יבין הקורא בו כי הוא מגלילת ידו. אבל רוב הספרים נכתבו ע"י תלמידו, כמש"כ שם, ובחרנו לנו איש אחד מתלמידיו, אשר יצק מים על ידיו בחיים חיותו, כמה שנים מפיו יקרא והוא חקק בספר חוקה להיות למשמרת, ה"ה ידידנו הרבני המופלג החסיד מו"ה שמואל זיינוויל צבי ולקחנו אותו לצל קורתנו להעתיק ולסדר וכו'.

אבל אחר שראיתי בהקדמת בניו הגאונים הקדושים ובתוכם בעל "חסד לאברהם" זצוקלה"ה לספר "תפארת שלמה" על המועדים, שכתבו, גם כל כתבי קודש הללו אשר לא נרשמו מכי"ק, הראנו לפניו בכל עת, ולא היה שום דבר נכתב אשר לא היה למראה עיני הכהן, עכלה"ק. וגם נכדו הרב הגאון מוהר"ר יצחק מרדכי הכהן ראבינאוויטץ זצ"ל, מביא בספרו "אהל שלמה" ח"ב אות ט"ז, כתב לי הרב המאוה"ג החסיד מו"ה יצחק שמולעוויטץ ז"ל הרב מקרימוליב בזה"ל, "דכירנא מימי ילדותי, כשהייתי לומד תורה אצל הרב הגדול החסיד ר' זיינוויל צבי זצ"ל בעיר פלאוונא וכו', וזכה להעתיק כל ספרי "תפארת שלמה" והיה הרבה פעמים מדבר בפני התלמידים ממעלת ה"תפארת שלמה", וה"תפארת שלמה" היה אז בחיים, ואמר בזה"ל אפילו נטיית ידו הוא תורה, והכל הוא כוונה מיוחדת, ובכל עת אשר דיבר מרבו ה"תפארת שלמה" זצ"ל, ראיתי שנתקמץ פניו כמו תינוק מחמת יראת רבו אדמו"ר הקדוש זצ"ל, עכ"ל.

וגם מהתשובה שנדפסה בסוף ספר "תפארת שלמה" על התורה (העתקה מכתי"ק) משנת תר"ב שכתב שם וז"ל, "אהובי אחי, בבקשה מאד ממך שלא תחמיר חלילה ממה שסדרתי לפניך (אורות אשה שמצויה לראות קרטין אדומים קטנים מאד), כי באמת דעתי להקל עוד ממה שכתבתי לך. אך ידעתי אם אקל עוד יותר לא תשמע לי כלל ותפסת מרובה לא

עולם, משל עולם, והתנו ב"ד שיהא בא מתרומת הלשכה, עי"ש. וכן פירש תלמידו בתקלין חדתי. וגם הפני משה פירש משל ציבור, כלומר מן הדבר שהוא של ציבור, דהיינו תרומת הלשכה.

והדבר צריך ביאור, אם כל אחד ואחד מכל ישראל יתנו הרי יהא מן הציבור, ומה הבדל אם כל אחד ואחד יתנו ויהא חלק בהם, או יקחו מתרומת הלשכה, הלא בין כך ובין כך הוא מן הציבור, ולמה היתה התקנה שצריכה לבוא דוקא מתרומת הלשכה. ולענ"ד נראה עפ"י שיטת רש"י, הובא ברמב"ן (ויקרא א, ב), דשיטת רש"י ז"ל, דיש חילוק בין קרבן הנקנה מתרומת הלשכה מהקופות, דהיינו שמתרומת הלשכה שם ציבור עליו, אבל אם גובין מתחילה אין זה רק כעין שותפות רבים, כי מה בין שנים המשתתפים בקרבן, לבין אלו המשתתפים בו. אבל קיץ המזבח הבאה מן המותרות, לב ב"ד מתנה עליהן, לפיכך היא עולת ציבור, עי"ש. ולפי שהחביתין הם כקרבן צבור, כמבואר בזבחים קי"ת ע"א, היו צריכים לבוא דוקא מתרומת הלשכה.

ולכן מדייק ה"תפארת שלמה" שהחביתין היו מקופת הקהל, מפני שבחביתין יש אופנים שבא משל ציבור, בין בחי כה"ג, היכא שנטמא או עבר מחמת אונס, או היכא שמת ולא מינו כהן אחר תחתיו. לכן היתה צריכה לבוא דוקא מקופת הקהל דהיינו תרומת הלשכה. ומה מאוד מדויקים דברי רש"י במנחות שפירש משל ציבור, מתרומת הלשכה, דרש"י לשיטתו אזיל שאין לגבות עכשיו מן הציבור מפני שאז לא יהא קרבן ציבור. ועיין בשבחי כהן דף מ"ט ע"ב ממו"ר הגאון הקדוש רבינו משה דוד הכהן חתנא דבי נשיאה כ"ק מרן אדמו"ר מראדומסק זצוקלה"ה הי"ד, שהאריך בשיטת רש"י הנ"ל, עי"ש ותרוה נפשך, ודפח"ח ורש"י.

יא.

והנה אחרי שהארכנו לבאר בס"ד את דבריו הק' של ה"תפארת שלמה", רואה אני ענין להעיר, כי רבינו ה"תפארת שלמה" זי"ע

כו', אך חלילה לך להחמיר עוד יותר, וכל המוסיף גורע וכו'. והובאו דבריו בדרכי תשובה סימן קצ"א סוף סעיף קטן מ"ז. רואים מזה שה"תפארת שלמה" העריכו מאוד והיה קדוש וטהור.

(אגב מעניין מאוד לציין מה שכתב שם וז"ל, וזה בדוק ומנוסה מהדברים האלו, דהיינו מציאת הקרטין, שהם הולכים אחר המחמירים כנ"ל, וכל איש ואשה שמחמירים בדברים האלה אזי בכל יום מוסיף והולך וכל המוסיף מוסיפים לו כהנה וכהנה, ואם שומעים לדברי חכמים המקילים אזי הדברים הולכים לגמרי ואינם נמצאים כלל, וזה מעשה שטן ר"ל, כן בקשתי שתשמע לדברי, עי"ש).

ואסיים מעין הפתיחה, שמן החובה להעיר, שהגם שהחדושי תורה נכתב ע"י תלמידו הקדוש שיצק מים על ידו, וגדולה שימושה להשיג חכמה מהבאובנתא דלבא, ולהרגיש צורתא דשמעתא כפי מה שהיה בלב רבו, ובפרט שהיה למראה עיני הכהן. מ"מ אחר שרובי תורתו לא נמסרו מקולמוסו של רבינו הקדוש רשככה"ג זצ"ל, אי אפשר שיבא לידי גילוי במלוא עוצם תוקפו וגבורתו בעמקות התורה.

ידידו דוש"ת מוקירו ומכבדו כערכו הרם

יחזקאל הלוי גרובנער

מלפנים גאב"ד ולבזיך פולין

וכעת ראב"ד בדיטרויט

